

Till berörd remissinstans

ANGÅENDE REMISSEN OM FÖRSLAG TILL REVIDERADE RIKTLINJER FÖR RIKSFÄRDTJÄNST

Detta gäller remissvar på ”Förslag till reviderade riktlinjer för riksfärdtjänst”

Dnr: 326-1051/2013

Remisstiden sträcker sig till den 30 september 2013, vilket vi ber er respektera. Om det av några skäl inte är möjligt för er att inkomma med svar inom utsatt tid måste en kontakt tas med den för ärendet ansvariga personen på roteln.

Ansvarig handläggare/borgarrådssekreterare på Socialroteln är Sandra Molander, tfn 08-508 29 133.

Remissvar skickas till:

- Socialroteln i **digital form (word/excel)**. Ange KS:s diarienummer som namn på ärenderubrik. Ex: KS 314-331-2004
- KF/KS kansli i **pappersform**.

Bilagga **inte** remissunderlaget. Det finns redan diariefört i kommunstyrelsens diarium.

Häfta **inte** ihop handlingarna.

Adresserna är följande:

Rotelns e-post: Funktion SLK RVII-remissvar eller
  RVII-remissvar@stockholm.se

KF/KS kansli, Stadshuset, 105 35 STOCKHOLM

Med vänliga hälsningar

Erika Falck
Socialroteln

Remitteringsmapp

Ärende: Förslag till reviderade riktlinjer för riksfärdtjänst

Inkom till KF/KS kansli den

Behandling i övrigt:

För yttrande senast: 30 september 2013

Stadsdelsnämnderna

Samtliga stadsdelsnämnder

Facknämnderna

Äldrenämnden

Övriga

Stadsledningskontoret
KS råd för
funktionshinderfrågor
DHR
HSO

SOCIALNÄMNDEN 2013-06-11
PROTOKOLLSUTDRAG

STOCKHOLMS STAD Kommunstyrelsen Registraturet	
Ink.	2013-06-24
Dnr:	326-1051/2013
Till:	RVII

Justerat 2013-06-13

Anna König Jerlmyr och Roger Mogert

§ 5

Förslag till reviderade riktlinjer för riksfärdtjänst

Dnr 3.1-232/2013

Socialnämndens beslut

1. Socialnämnden godkänner förslaget till revidering av riktlinjer för riksfärdtjänst.
2. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för vidare beslut i kommunfullmäktige.

Ärendet

Stadens nuvarande riktlinjer för riksfärdtjänst antogs i kommunstyrelsen 2006. Då vissa förändringar har skett dels avseende rättspraxis, dels i lagen om riksfärdtjänst (1997:735) sedan dess, har socialförvaltningen gjort en översyn av riktlinjerna. Riktlinjerna från 2006 är också relativt kortfattade i sin utformning. I förslaget har strukturen i riktlinjerna delvis ändrats, vissa delar har förtydligats väsentligt och en del exempel har tillkommit för ökad förståelse av lagens innehåll.

Utöver revideringen av riktlinjerna för riksfärdtjänst anser socialförvaltningen att en översyn behöver göras i verksamhetssystemet Paraplyet avseende utredningsmallar m.m. för riksfärdtjänst. I dagsläget finns ingen specifik sådan utan handläggaren är hänvisad att använda de andra mallar som finns där vilket inte är korrekt.

Förvaltningen hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat 25 april 2013.

Beslutsgång

Ordföranden Anna König Jerlmyr (M) föreslog, med instämmande från samtliga ledamöter, att nämnden skulle besluta enligt förvaltningens förslag till beslut.

Särskilt uttalande

Vice ordföranden Roger Mogert m.fl. (S) och ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP) lämnade följande särskilda uttalande.

I ärendet påvisas inte tydliga förändringar av den enskildas situation mer än att man inte får resa för fackliga uppdrag.

Barnkonventionen ska beaktas vid lagstiftning av detta slag, och när det direkt rör barn och unga med funktionsnedsättningar. Utifrån detta förväntar vi oss en generös tillämpning av lagen.

Vidare ser rådet för funktionshinderfrågor påtagliga försämringar och begränsningar i förslaget. "Man kan inte hänvisa till att det fungerar bra med allmänna kommunikationer och ledsagare på plats. Det innebär en enorm psykisk och fysisk stress att inte veta om det kommer att fungera. Är ledsagaren där? Kommer jag ombord? Får jag med mig allt? Och så vidare. Måste du dessutom göra flera byten, oftast med långa väntetider eller så korta att du riskerar missa anslutningen, då mångdubblas besvären. Det innebär en enorm stress, fysisk anspänning och trötthet som påverkar personen mycket negativt". Detta säger de som känner förändringarna i sina liv.

Funktionshindrade medmänniskor ska ha rättigheter inte allmosor, tack!

Vid protokollet

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Lisbeth Westerlund".

Lisbeth Westerlund
sekreterare

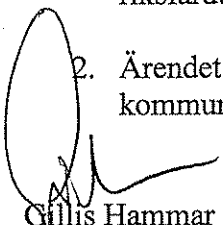
Handläggare: Malin Torberger
Telefon: 08 508 12 25 416

Till
Socialnämnden

Förslag till reviderade riktlinjer för riksfärdtjänst

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förslaget till revidering av riktlinjer för riksfärdtjänst.
2. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för vidare beslut i kommunfullmäktige.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Fredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

Stadens nuvarande riktlinjer för riksfärdtjänst antogs i kommunstyrelsen 2006. Då vissa förändringar har skett dels avseende rättspraxis, dels i lagen om riksfärdtjänst (1997:735) sedan dess, har socialförvaltningen gjort en översyn av riktlinjerna. Riktlinjerna från 2006 är också relativt kortfattade i sin utformning. I förslaget som här lämnas har strukturen i riktlinjerna delvis ändrats, vissa delar har förtydligats väsentligt och en del exempel har tillkommit för ökad förståelse av lagens innehåll. Revideringen föranleds alltså inte enbart utifrån förändrad lagstiftning och rättspraxis utan också utifrån att väsentlig vägledning om innehållet i aktuell lagstiftning och handläggning av ärenden avseende riksfärdtjänst, saknas i de nu gällande riktlinjerna.

Den lagändring som har skett sedan 2006 avser riksfärdtjänst för personer under 18 år där lagstiftaren har bestämt att en jämförelse ska göras med barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning. I rättspraxis har sedan 2006 förtydligats att rätt till riksfärdtjänst inte föreligger för resor i samband med fackliga uppdrag, då dessa anses tätt sammankopplade med den enskildes arbete och sådana resor ska bekostas av arbetsgivaren. Avseende resor med riksfärdtjänst där den enskildes personliga assistent är ledsagare har man i kammarrättsdomar slagit fast att reskostnaden för assistentens ledsagare inte täcks av

assistansersättningen utan ska ersättas av kommunen. Även ett JO-uttalande (3127-2006) har tillkommit som slår fast att beslut om riksfärdtjänst i normalfallet bör omfatta enstaka resa, inte flera resor under en längre tidsperiod.

I det reviderade förslaget har kompletteringar också skett avseende handläggning av riksfärdtjänstären, det vill säga regler kring ansökan, utredning, beslut och beställning. Detta nämns endast mycket kortfattat i de nuvarande riktlinjerna. Utifrån rättssäkerhetsaspekten är det viktigt att handläggningen är korrekt och enhetlig i staden.

Utöver revideringen av riktlinjerna för riksfärdtjänst anser socialförvaltningen att en översyn behöver göras i verksamhetssystemet Paraplyet avseende utredningsmallar mm. för riksfärdtjänst. I dagsläget finns ingen specifik sådan utan handläggaren är hänvisad att använda de andra mallar som finns där vilket inte är korrekt.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, strategiska enheten. Förslaget har utarbetats i samråd med stadsledningskontorets juridiska avdelning och en arbetsgrupp med representanter från ett par stadsdelsförvaltningar. Även representanter från Äldreförvaltningen har inbjudits att delta i arbetsgruppen och har lämnat synpunkter på förslaget.

Därför behöver riktlinjerna revideras

Vissa förändringar har skett i lagen om riksfärdtjänst (1997:735) och i rättspraxis sedan de nuvarande riktlinjerna antogs 2006, men socialförvaltningen ser också ett behov av att revidera riktlinjerna för att utveckla avsnitten avseende handläggning. För att öka riktlinjernas användbarhet som stöd och vägledning i handläggningen ser socialförvaltningen ett behov av att revidera riktlinjerna då de nu gällande är mycket kortfattade, eller inte alls nämner, regler kring exempelvis hjälpmedel, utredning, och prövning av rätten till riksfärdtjänst när det gäller personer under 18 år.

De förändringar som har skett i lagtext och rättspraxis är framförallt:

Ny lagregel:

- I lagen om riksfärdtjänst 5 § har ett nytt stycke lagts till som säger att om den enskilde är under 18 år ska prövningen göras i förhållande till barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning. I praktiken innebär detta att beslutsfattaren ska ta ställning till huruvida ett barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning skulle kunna göra den resa för vilken den enskilde har ansökt om tillstånd för riksfärdtjänst, själv.

Nya prejudikat

- En dom från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) mål nr. 4942-10 har slagit fast att riksfärdtjänst inte ska beviljas för resor i samband med fackliga uppdrag, då dessa är tätt sammankopplade med personens arbete och det därmed är arbetsgivaren som ska bekosta sådana resor.
- En dom från Kammarrätten i Göteborg (KGG_4144-09) och en dom från kammarrätten i Stockholm (KST_7587-08) tydliggör att resor med riksfärdtjänst inte ska anses täckas av omkostnadsersättningen som ingår i assistansersättningen, när den enskilde behöver ha sin personliga assistent som ledsagare på resan.
- JO (3127-2006) uttalade år 2007 att beslut om tillstånd för resor med riksfärdtjänst normalt bör avse en resa i taget. Detta med hänvisning till att en behovsbedömning måste göras av beslutsfattaren inför varje resa utifrån den enskildes hälsotillstånd och vilken service, exempelvis ledsagning, som erbjuds vid de aktuella stationerna och terminalerna. Såväl den enskildes hälsotillstånd som serviceutbud vid olika stationer kan förändras över tid, varför det inte är möjligt att göra en bedömning för ett flertal resor under en kommande tidsperiod.

Övriga föreslagna förändringar redogörs för nedan.

Sammanfattning av föreslagna förändringar i riktlinjerna

Nya kapitel och rubriker

Strukturen för riktlinjerna har förändrats på så vis att de har delats in i fem olika kapitel med underrubriker. Utöver de nya kapitlen har tre nya avsnitt tillkommit som inte finns med i nuvarande riktlinjer. Av de avsnitt som finns med i de nuvarande riktlinjerna har flertalet kompletterats innehållsmässigt.

Kapitelindelningen ser ut som följer:

1. Inledning
2. Rätt till riksfärdtjänst
3. Handläggning av ärendet
4. Behov av stöd på resan
5. Övrigt

Nedan följer en genomgång av de nya kapitlen utifrån de huvudsakliga förändringar som skett i respektive avsnitt.

Rätt till riksfärdtjänst

I detta kapitel redogörs för reglerna kring vem som har rätt till riksfärdtjänst och att respektive stadsdelsnämnd ansvarar för personer som är folkbokförda i den egna nämnden. En hänvisning görs till riktlinjerna om ärendeansvar mellan stadsdelsnämnderna, för de situationer där frågetecknen kring detta kan uppstå (exempelvis när en person som "tillhör" stadsdelsnämnd A bor i ett boende i stadsdelsnämnd B). I detta kapitel har också information tillkommit avseende hur prövningen av rätten till riksfärdtjänst görs när den enskilde är under 18 år. I 5 § lagen om riksfärdtjänst har ett stycke tillkommit som säger att prövningen ska göras i förhållande till barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning. Här finns också en hänvisning till föräldrabalkens (FB) 6 kap. som redogörs för närmare i kapitel 3 i riktlinjerna. Slutligen har ett tillägg gjorts i detta kapitel som tydliggör att riksfärdtjänst inte ska beviljas för att allmänna kommunikationer går för sällan eller vid fel tid, eller till resa med privatbil, hyrt fordon eller som ersättning till person som transporterar den enskilde.

Ett par exempel som finns i de nuvarande riktlinjerna och som inte längre är giltiga på grund av det nya prejudikatet från HFD har tagits bort ur detta kapitel.

Handläggning av ärendet

Detta är ett helt nytt kapitel. Innehållsmässigt är det mesta nytt även om några delar återfinns i nuvarande riktlinjer från 2006. Förändringarna redogörs här för under respektive underrubrik.

Ansökan

Här har tillkommit att ansökan kan vara såväl skriftlig som muntlig och att det tydligt ska framgå vad den avser, exempelvis resmål, ändamål med resan, eventuella behov av hjälpmedel och vilket färdmedel som krävs för resans genomförande. Vidare finns information om ansökningstid och hur beslutsfattaren ska hantera en ansökan som inkommer för sent för att hinna prövas innan det planerade resdatumet. Vidare nämns kort om företrädare för den enskilde vid ansökan.

Utredning

I detta avsnitt finns vägledning och information om utredningens syfte, vilken information som bör inhämtas i utredningen och bestämmelser om dokumentation av uppgifter. Vikten av att inhämta samtycke från den enskilde för att få ta kontakter med andra nämns också. Ett avsnitt handlar om prövningen av ansökan när den enskilde är under 18 år. Här hänvisas till 5 § i lagen om riksfärdtjänst och till bestämmelserna om föräldraansvar enligt föräldrabalken 6 kap. Innebörden av båda dessa lagtexter är sammanfattningsvis att en jämförelse ska göras med ett

barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning och om bedömningen är att det barnet hade kunnat göra den resa som ansökan avser själv, ska inte riksfärdtjänst beviljas. Det betonas att föräldraansvaret ska kompensera för barnets ålder, inte för dess funktionsnedsättning. Detta innebär bland annat att om ett barn har en funktionsnedsättning som kräver resa med specialfordon ska riksfärdtjänst beviljas oavsett barnets ålder.

Vidare i detta avsnitt har det tillkommit att det i utredningen måste klargöras vilken typ av färdstätt som ska användas för den aktuella resan. Några olika exempel ges för att tydliggöra resonemanget. Det görs även ett påpekande att det idag ofta är billigare att resa med flyg än med tåg, och att om den enskilde kan resa själv med flyg men inte med tåg och flyg kan anses vara det normala färdstättet på den aktuella sträckan (t ex Göteborg-Luleå), ska inte riksfärdtjänst beviljas för flygresan.

Ett stycke har också tillkommit som handlar om den fortgående tillgänglighetsanpassningen av offentliga platser så som stationer, terminaler och hållplatser. Detta innebär i många fall att personer som endast behöver ledsagning vid av- och påstigning respektive för att ta sig mellan färdmedel på en station eller terminal, inte behöver beviljas detta av kommunen då servicen finns på plats.

Beslut om tillstånd för riksfärdtjänstresa

I detta avsnitt har bland annat tillkommit vägledning avseende vad som ska framgå av beslut och särskild information om avslagsbeslut. Det betonas också att en prövning enligt lagen om riksfärdtjänst inte inkluderar någon prövning utifrån skälig levnadsnivå eller goda levnadsvillkor, vilket skiljer denna lag från socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS). Därmed ska alltså inte något resonemang föras kring exempelvis "hur många gånger per år det är skäligt att kunna åka och besöka en släkting" när beslut fattas om riksfärdtjänst. En förändring i detta avsnitt är tillägget att tillstånd för resa med riksfärdtjänst enligt huvudregeln beviljas för en resa i taget. Detta efter ett JO-uttalande (3127-2006) som kom år 2007. I undantagsfall kan dock flera resor beviljas i ett och samma beslut.

Vidare har det i detta avsnitt tillförts vägledning kring underrättelse om beslut och överklagande av beslut. Beslut om riksfärdtjänst kan överklagas hos förvaltningsrätten och överklagan ska ha inkommit till stadsdelsnämnden inom tre veckor från den dag då den enskilde fick del av beslutet. Det går att överklaga avslag på ansökan om riksfärdtjänst, avslag på ansökan om ledsagning under

resan, beslut om färdstätt och beslut om återkallelse av tillstånd och ändring av föreskrifter.

Beställning

Till detta avsnitt har det tillförts vägledning kring hur beställningen av resan normalt går till rent praktiskt samt olika koder som används vid beställning av riksfärdtjänst med flyg för att det ska framgå exempelvis om passageraren är blind eller behöver rullstol till planet. Här har också tillkommit information om avbokning av beställd resa med riksfärdtjänst.

Behov av stöd på resan

Detta kapitel innehåller några avsnitt som redan finns i riktlinjerna samt några nya. Här redogörs för nya avsnitt och förändringar i de redan existerande.

Personlig assistans

Detta avsnitt är nytt även om personlig assistans nämns kort i de nuvarande riktlinjerna. Nytt är informationen att hela reskostnaden för assistenten ska ersättas av kommunen då det enligt rättspraxis (kammarrätterna i Göteborg mål nr. 4144-09 och Stockholm mål nr. 7587-08) inte bedöms ingå i de omkostnader som ingår i den personliga assistansen. Detta gäller oavsett om den personliga assistansen är beviljad enligt LSS eller socialförsäkringsbalken (SFB).

Ledsagare

Nytt i detta avsnitt är bland annat information om tillgänglighetsanpassningen av stationer, hållplatser och terminaler samt om var man kan hitta information om detta för en specifik station. Även här framhålls att ledsagare inte behöver beviljas av kommunen om den enskilde klarar sig med den, idag ofta väl utbyggda, service som erbjuds på stationer och terminaler. Vidare finns vägledning kring anordnandet av ledsagare, som åligger den enskilde själv, och att det faktum att den enskilde inte kan ordna en ledsagare själv inte är skäl till resa med dyrare färdmedel. Den enskilde kan då ansöka om ledsagare för resan enligt SoL eller LSS. Att ledsagaren exempelvis är make/maka till den enskilde och därmed själv har intresse av en resa till ett semester mål, hindrar inte att denna är ledsagare. Ledsagaren reser även i detta fall avgiftsfritt.

Hjälpmedel

Detta avsnitt är nytt och innehåller information om reglerna kring att medföra hjälpmedel på resan. Huvudregeln är att personligt förskrivna hjälpmedel som behövs under själva resan får tas med. Om den enskilde har andra personligt förskrivna hjälpmedel som inte behövs under själva resan men däremot under

vistelsen, får dessa tas med om de inte påverkar valet av färd sätt. Om det däremot innebär att ett dyrare färd sätt behövs ska sådana hjälpmedel i första hand hyras eller lånas av kommun eller landsting på resmålet. Icke personligt förskrivna hjälpmedel som den enskilde önskar ha med på resan får tas med så länge det inte påverkar valet av färd sätt.

Övrigt

Idag finns inte någon specifik utredningsmall för riksfärd tjänst i Paraplysystemet varför andra mallar används. Socialförvaltningen ser därför ett behov av utveckling av lämpliga mallar i verksamhetssystemet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till nya riktlinjer för riksfärd tjänst och att socialförvaltningen i samråd med stadsledningskontorets IT-avdelning ser över behovet av mallar för utredning av riksfärd tjänst i Paraplysystemet.

Bilagor

1. Riktlinjer för riksfärd tjänst (förslag)

Handläggning av riksfärdtjänst

RIKTLINJER

Antagna av KS 2002
Reviderade 2013

Innehåll

1. Inledning	3
2. Rätt till riksfärdtjänst.....	3
3. Handläggning av ärendet.....	4
3.1. Ansökan	4
3.2 Utredning	4
3.3 Beslut om tillstånd för riksfärdtjänstresa	6
3.5 Beställning	8
3.6 Avgifter	9
4. Behov av stöd på resan.....	9
4.1 Personlig assistans.....	9
4.2 Ledsagare	9
4.3 Hjälpmedel	10
4.4 Medresenär.....	10
5. Övrigt	10
5.1 Bagage.....	10

I. Inledning

Lagen om riksfärdtjänst (1997:735) ger kommunerna ansvar för att personer med en stor och varaktig funktionsnedsättning ges förutsättningar att till motsvarande kostnader som andra göra privata resor i Sverige i rekreationssyfte eller för enskild angelägenhet. Kommunens ansvar består i att ersätta den enskilde för den merkostnad som uppstår för resan på grund av funktionsnedsättningen. Kommunfullmäktige har gett stadsdelsnämnderna ansvar för insatserna enligt denna lag.

2. Rätt till riksfärdtjänst

Rätt till riksfärdtjänst har den som är folkbokförd i Stockholms kommun och som på grund av en stor och varaktig funktionsnedsättning måste resa på ett dyrare sätt än andra. Funktionsnedsättningens varaktighet ska vara minst sex månader. Respektive stadsdelsnämnd ansvarar för personer som är folkbokförda i den egna stadsdelsnämnden. Undantag från detta är personer som bor i särskilda boendeformer i andra stadsdelar, men som fortfarande tillhör den placerande stadsdelsnämnden. För reglerna kring detta, se riktlinjer för ärendeansvar mellan stadsdelsnämnderna. En person som inte är folkbokförd i Sverige kan inte få tillstånd till riksfärdtjänst.

Personer under 18 år kan beviljas riksfärdtjänst om resan till följd av funktionsnedsättningen måste göras på ett dyrare sätt. Enligt 5 § i lagen om riksfärdtjänst ska prövningen av ansökan göras i förhållande till barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning. I föräldrabalken (FB) 6 kap. finns bestämmelserna om föräldraansvar vilka också ska beaktas. Se avsnitt 3.2.

Tillstånd beviljas inte om stat, kommun eller landsting av någon anledning betalar resan eller om resan företas i tjänsten. Riksfärdtjänst ska inte beviljas för resor till och från skolan, arbete, sjukvård eller medicinsk behandling. Undantag från ovanstående är resa i syfte att fullgöra förtroendeuppdrag i en förening, t ex en handikappförening. Det ska betraktas som privatresa som får göras med riksfärdtjänst. Detta gäller dock inte förtroendeuppdrag i fackliga föreningar, då dessa har tydlig anknytning till den enskildes arbete.

Riksfärdtjänst ska inte beviljas för att allmänna kommunikationer går för sällan eller vid fel tid. Inte heller kan riksfärdtjänst beviljas för resa med privatbil, hyrt fordon eller som ersättning till person som transporterar den enskilde.

Resans ändamål ska vara rekreation, fritidsverksamhet eller enskild angelägenhet och ska ske från en kommun till en annan inom Sverige. I Stockholm sträcker sig färdtjänstområdet inom hela Stockholms län och riksfärdtjänst blir aktuellt endast vid resor till resmål utanför länet.

Om den enskilde behöver en anslutningsresa i den kommun där resmålet ligger, ska färdtjänstens utomlänsbiljetter användas om den enskilde är beviljad färdtjänst. Detta kan vara t ex om den enskilde reser med

riksfärdtjänst med flyg till Malmö och sedan ska ta sig till en adress inom Malmö kommun. Då ska färdtjänstens utomlänsbiljetter användas.

3. Handläggning av ärendet

3.1. Ansökan

Ansökan om tillstånd att använda riks­färdtjänst sker hos stadsdelsnämnden på särskild blankett. Ansökan kan också vara muntlig och ska då dokumenteras i journal. Det är dock viktigt att under utredningen inhämta de nödvändiga uppgifter som finns på ansökningsblanketten, även om ansökan görs muntligt. Ansökan ska vid behov kompletteras med läkarintyg eller annat som styrker funktionsnedsättningen och eventuella behov av specialinsatser under resa. Av ansökan ska tydligt framgå vad den avser, dvs resmål, ändamål med resan och datum för resan. Likaså ska behov av hjälpmedel eller annan service under resan, liksom vilket färdmedel som krävs, framgå. Om viktig information, exempelvis avseende funktionsnedsättningen, inte framgår och den enskilde inte kompletterar sin ansökan med denna information trots uppmaning från handläggaren, kan ansökan avslås.

Det finns inte angivet i varken lagen om riks­färdtjänst eller förvaltningslagen (FL) hur lång tid före resan som ansökan måste ha inkommit till stadsdelsnämnden. Ansökan bör dock göras i god tid, minst tre veckor, innan resan ska äga rum i den mån det är möjligt. Vissa situationer, exempelvis begravingar, plötslig sjukdom eller ett sent besked om biljetter till ett evenemang, kan dock uppkomma med kort varsel. Ansökan måste alltid prövas och kan inte avslås med hänvisning till att den inkommit för sent. Om ansökan inte hinner prövas innan det planerade resdatumet fattas beslut om att ändamålet med resan har förfallit och att ärendet därför avskrivs, eller att ansökan inte föranleder någon vidare åtgärd då datum för den sökta resan passerat.

Vissa personer som ansöker kan vara i behov av att ha någon med sig vid ansökningstillfället. Det kan handla om någon som företräder den enskilde, exempelvis en god man eller ett ombud med fullmakt, eller om en stödperson som finns med bara som stöd för den enskilde. Fullmakter ska dokumenteras i personakt. Bestämmelserna om ombud och biträde finns i FL 9 §. Se även stadens juridiska avdelnings PM "Frågor om fullmakter" som finns på intranätet.

Personer under 18 år företräds av sina vårdnadshavare och förmyndare. Vissa vuxna personer har god man eller förvaltare. Inom vilka områden en god man ska företräda den enskilde varierar för olika personer. Gode mäns och förvaltares befogenheter gentemot den enskilde framgår av FB och tingsrättens förordnande.

3.2 Utredning

Utredningens syfte är att klargöra om den enskilde har rätt till riks­färdtjänst enligt lagen om riks­färdtjänst. Om så inte är fallet, utmynnar utredningen i ett beslut om avslag. Om lagens rekvisit är uppfyllda utmynnar utredningen i ett beslut om bifall. Ett tredje alternativ är att den enskilde uppfyller vissa

rekvisit, exempelvis rätt till riksfärdtjänst, men inte rätt till ledsagare. Då görs ett delavslag (förutsatt att den enskilde har ansökt om ledsagare till sin resa).

Det man i utredningen bör ta reda på är:

- är den enskilde folkbokförd i den aktuella stadsdelen?
- har den enskilde en stor och varaktig (minst sex månader) funktionsnedsättning, som innebär att han eller hon måste resa på ett dyrare sätt än andra?
- Måste hänsyn tas till andra speciella omständigheter vid resan, t ex behov av ledsagare, hjälpmedel etc.?
- är resans ändamål rekreation, fritidsverksamhet eller annan sådan enskild angelägenhet som anges i rättspraxis?
- om den enskilde är under 18 år ska rätten även prövas utifrån föräldraansvaret som anges i FB 6 kap och bestämmelserna i 5 § i lagen om riksfärdtjänst.

Utredningen bör inte innehålla fler uppgifter än vad som är nödvändigt för att kunna fatta ett beslut. Alla uppgifter som samlas in under utredningen ska dokumenteras, liksom utredningsförfarandet. Handlingarna i ett ärende gällande riksfärdtjänst ska förvaras i en personakt för riksfärdtjänst.

Information inhämtas i första hand från den enskilde själv eller i förekommande fall dennes företrädare. Eventuella kontakter med andra, t ex läkare, får endast tas efter samtycke från den enskilde. Samtycket kan vara muntligt men ska dokumenteras av handläggaren. Samtycket ska vara tydligt avseende vilka kontakter som får tas och vilka uppgifter som får inhämtas. En ansökan kan inte avslås med hänvisning till att den enskilde inte ger sitt samtycke men den enskilde ska då informeras om att detta kan påverka möjligheten att få tillstånd till riksfärdtjänst.

När den enskilde är under 18 år

Om den enskilde är under 18 år måste en prövning också göras utifrån 5 § lagen om riksfärdtjänst och bestämmelserna om föräldraansvar i FB 6 kap. En jämförelse görs med barn i samma ålder utan funktionsnedsättning. Om ett barn måste resa på ett dyrare sätt på grund av sin funktionsnedsättning har barnet rätt till riksfärdtjänst. Det kan t ex handla om ett barn med funktionsnedsättning som måste åka taxi mellan två platser, medan ett barn utan funktionsnedsättning i samma ålder kunnat åka tåg själv. Om man i prövningen kommer fram till att det normala för barn i den åldern utan funktionsnedsättning inte är att göra den aktuella resan själva utan förälders sällskap, faller det under föräldraansvaret för föräldrarna att följa sitt barn även när barnet har en funktionsnedsättning. Föräldraansvaret ska dock kompensera för barnets ålder, inte för dess funktionsnedsättning. Om barnet har en funktionsnedsättning som innebär att barnet, trots att föräldraansvaret beaktats, inte kan resa på annat sätt än med specialfordon ska riksfärdtjänst beviljas. I detta hänseende saknar barnets ålder betydelse.

Val av färdmedel

I utredningen måste klargöras vilken typ av färd sätt som ska användas för den aktuella resan. Utgångspunkten ska alltid vara vad som är ett normalt färd sätt på den aktuella sträckan för en person utan funktionsnedsättning. Tillstånd ska beviljas för det färd sätt som med hänsyn till den enskildes funktionsnedsättning är det minst kostsamma för kommunen. Viktigt att tänka på är att idag kan flyg ofta vara lika billigt eller billigare än tåg på vissa sträckor. Om tåg är billigast på den aktuella sträckan och den enskilde t ex klarar en tågresan i klass 1 utan ledsagare ska det beviljas. Om ledsagare är nödvändigt och den enskilde då kan resa 2 klass bör det alternativet väljas. I vissa fall kan den enskilde resa själv med flyg, men inte med tåg. Då ska flyg väljas. Viktigt att beakta är dock att riksfärdtjänst med flyg är endast aktuellt om det gäller en sträcka där man normalt inte reser med flyg. Om det gäller en resa mellan exempelvis Göteborg och Luleå, och den enskilde klarar att resa med flyg själv, ska inte riksfärdtjänst beviljas då det kan anses vara en sträcka som man normalt flyger.

Resan med taxi eller specialfordon är aktuellt endast om den enskilde inte klarar att resa med allmänna kommunikationer ens med ledsagare. Ledsagare kan beviljas även för dessa resor om behov finns av stöd under resan. Detsamma gäller för resor med båt.

Det är inte skäl att bevilja resa med ett dyrare färd sätt med hänvisning till att ledsagare saknas.

Tillgänglighetsanpassningen av offentliga platser fortgår löpande i samhället. Många tågstationer och flygplatser är idag väl anpassade för personer med t ex synnedsättningar eller rörelsehinder, avseende både den fysiska miljön och den service som erbjuds i form av bl a ledsagning. Handläggaren måste därför ta reda på hur förhållandena ser ut vid de olika stationer och terminaler som den enskilde kommer att besöka under resans gång. För att inhämta denna information kan man besöka www.resplus.se. Där finns detaljerad information om anpassning och service vid alla större tågstationer, terminaler och hållplatser samt upplysningar om hur man kan få denna information om övriga stationer. Om servicen som erbjuds på de aktuella stationerna och terminalerna innebär att den enskilde kan resa själv, saknas skäl att bevilja riksfärdtjänst.

3.3 Beslut om tillstånd för riksfärdtjänstresa

Beslut om tillstånd för resa med riksfärdtjänst fattas enligt delegation av respektive stadsdelsnämnd. Tillstånd beviljas för de färd sätt som av hänsyn till sökandes funktionsnedsättning och övriga omständigheter medför lägsta kostnad.

Av alla beslut ska tydligt framgå:

- vad ansökan avser
- vem som har ansökt
- vad som har beslutats (dvs bifall eller avslag)
- vem som är beslutsfattare
- datum för beslutet

Av beslut om bifall till tillstånd ska dessutom framgå:

- resmål
- ändamål med resan
- vid vilket/vilka datum tillståndet gäller
- om ledsagare beviljats
- vilket/vilka färdmedel som får användas
- i förekommande fall rätt till undantag från samåkning
- i förekommande fall rätt till allergisanerat fordon

Beslutet ska vara formulerat på ett sådant sätt att det inte kan uppstå oklarheter om innebörden. En prövning enligt lagen om riksfärdtjänst ska inte innehålla någon skälighetsprövning utifrån skälig levnadsnivå eller goda levnadsvillkor, vilket skiljer denna lag från socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS).

Avslag och delavslag ska motiveras noggrant i beslutet enligt FL 20 §. Motiveringen ska formuleras på ett sådant sätt att det är tydligt för den enskilde vad som har varit avgörande för beslutet. Vid helt eller delvis avslag ska besvärshänvisning bifogas beslutet.

Huvudregeln är att beslut om tillstånd för resa med riksfärdtjänst fattas för en resa i taget. Undantag kan dock göras om särskilda skäl föreligger. Resorna ska då ske till samma adress och ha samma ändamål varje gång. Det kan t ex handla om att bevilja flera resor under en period av 3 månader för att den enskilde ska kunna besöka en sjuk släkting. Även här ska tillståndet vara tydligt avgränsat och beslutet ska utöver ovanstående punkter ange hur många resor tillståndet avser.

Underrättelse om beslutet

Den enskilde ska alltid skriftligen underrättas om beslutet. Om beslutet är ett avslag eller delavslag är det viktigt att handläggaren säkerställer när beslutet nått den enskilde, för att vid en eventuell överklagan kunna göra rättidsprövning.

Överklagan

Beslut om rätt till tillstånd för riksfärdtjänst kan överklagas hos förvaltningsrätten. Överklagandet ska ha inkommit till stadsdelsnämnden inom tre veckor från den dag då den enskilde fick del av beslutet.

Följande kan överklagas:

- avslag på en ansökan om riksfärdtjänst
- avslag på ansökan om ledsagare
- beslut om färd sätt (om annat än det ansökta)
- beslut om återkallelse av tillstånd och ändring av föreskrifter

Tillstånd för resa med riksfärdtjänst

Av riksfärdtjänsttillståndet, som handläggaren skickar till riksfärdtjänsten, bör framgå:

- vilket/vilka färdmedel som får användas

- servicebehov
- behov av ledsagare
- önskemål att ha en medresenär på resan
- behov av handikapphjälpmedel
- behov av anslutningstransport
- i förekommande fall rätt till undantag från samåkning
- i förekommande fall rätt till allergisanerat fordon
- giltighetstid

Återkallelse av tillstånd

Reglerna om återkallelse av tillstånd finns i 9 § i lagen om riksfärdtjänst. Där anges att ett beviljat tillstånd för riksfärdtjänst kan återkallas om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns. Tillståndet kan också återkallas om tillståndsinnehavaren gjort sig skyldig till allvarliga eller upprepade överträdelser av de föreskrifter som gäller för riksfärdtjänst. Föreskrifter får ändras om ändrade förhållanden föranleder det. Beslut om återkallande fattas av respektive nämnd.

3.5 Beställning

Då resenär erhållit beslut om tillstånd till riksfärdtjänst ska denna informeras om vilken beställningsrutin som gäller. Normalt går det till så att tillståndet för riksfärdtjänst skickas av handläggaren till riksfärdtjänsten och sedan beställer den enskilde sin resa själv. Den enskilde ska informeras om att samåkning och viss justering av avresetid kan förekomma.

Riksfärdtjänstens hemsida finns här www.rft.se

Om resan ska ske med flyg och den enskilda behöver hjälp till, från eller ombord på planet ska handläggaren fylla i aktuell flygkod på beställningen till riksfärdtjänst. Koderna är som följer:

- **BLND:** Passageraren är blind eller synskadad
- **DEAF:** Passageraren är döv eller hörselskadad
- **WCHR:** Passageraren behöver rullstol till planet men kan själv gå till sin plats
- **WCHS:** Passageraren behöver rullstol till planet, behöver hjälp/stöd för att nå sin plats och kan inte gå i trappor
- **WCHC:** Passageraren behöver rullstol till planet och måste bäras till sin plats

Avbokning eller ändring av resa

Riksfärdtjänsten bokar alltid biljetter som inte är av- eller ombokningsbara, man får alltså inte tillbaka biljettkostnaden om man vill av- eller omboka biljetten. Undantaget från detta är taxi, som oftast kan avbokas fram till en timme innan avresa. Detta gäller såvida inte taxin har påbörjat resan för att hämta upp den enskilde, vilket kan förekomma om den enskilde exempelvis befinner sig i en annan stad eller ute på landet. I det fallet får man betala taxiresan ändå. Ovanstående gäller även då den enskilde missar tiden för avresa av någon anledning och inte kommer med på till exempel tåget, flyget eller i taxin.

3.6 Avgifter

Bestämmelserna om avgifter vid resa med riksfärdtjänst regleras i 8 § lagen om riksfärdtjänst. Den enskilde betalar egenavgift i enlighet med regeringens föreskrifter. Avgiften motsvarar normala reskostnader med allmänna färdmedel för den aktuella resan och betalas normalt direkt till reseföretaget. Reseföretaget fakturerar sedan riksfärdtjänsten för merkostnaden, som i sin tur fakturerar kommunen. För en eventuell ledsagare betalar den enskilde ingen avgift, hela dennes reskostnad faktureras kommunen av riksfärdtjänsten. För vidare information om avgifter, se informationsbladet "Till dig som behöver veta mer om riksfärdtjänst" som finns på intranätet.

4. Behov av stöd på resan

4.1 Personlig assistans

Om den enskilde är beviljad personlig assistans reser assistenten som ledsagare på resan. Enligt gällande rättspraxis ska hela reskostnaden för assistenten ersättas av kommunen, detta gäller oavsett om assistansen är beviljad enligt LSS eller socialförsäkringsbalken (SFB). Resor av det slag som är aktuella med riksfärdtjänst bedöms i rättspraxis inte ingå i de omkostnader som täcks av assistansersättningen.

4.2 Ledsagare

Den som har behov av personligt stöd på resan, har rätt att ha en ledsagare. Med ledsagare avses den person som följer den enskilde för att hjälpa till under resan om den enskilde har behov av stöd som inte ges ombord, exempelvis toalettbesök eller att äta. I sällsynta fall kan den enskilde vara i behov av två ledsagare under resan, detta kan då beviljas. Om den enskilde har personlig assistans enligt LSS eller SFB bör assistenten vara ledsagare på resan. Om behovet av ledsagning endast uppstår i samband med på- och avstigning samt på stationer och terminaler i samband med byte av färdmedel, behöver detta ofta inte bekostas av stadsdelsnämnden. Denna service ges idag på de flesta större stationer och terminaler. Se www.resplus.se och flygplatsernas hemsidor för mer information. På vissa flygplatser finns idag väl fungerande service även för barn som reser själva. Kommunens riksfärdtjänst ersätter ledsagarens samtliga resekostnader i samband med ledsagningen. Ibland uppstår en situation där den enskilde reser bort en period, t ex på semester en vecka, och behöver ledsagare på resan till och från resmålet. Stadsdelsnämnden ersätter ledsagarens resor både tur och retur vid avrese- samt hemkomststillfället, även om den enskilde endast är med på två av de totalt fyra resorna som ledsagaren gör.

Det är inte kommunens skyldighet att inom ramen för lagen om riksfärdtjänst anordna ledsagare till resan. Att den enskilde inte kan ordna ledsagare själv är inte skäl till resa med dyrare färdmedel, t ex taxi. Att den person som föreslås som ledsagare har ett eget intresse av resan, t ex en make som ledsagar sin maka på resan till ett semester mål, är inte ett hinder för att anlita denna person som ledsagare. Ledsagaren reser även i detta fall avgiftsfritt. I det fall den enskilde inte kan ordna en ledsagare själv finns möjlighet för honom eller henne att ansöka om detta enligt SoL eller LSS. I

de fall den enskilde endast behöver ledsagare under vissa delar av resan ska ledsagare ändå beviljas för hela resan.

4.3 Hjälpmedel

För en del personer är det nödvändigt att ha hjälpmedel med sig på resan, t ex rollator eller rullstol. Behovet av hjälpmedel kan vara avgörande för bedömningen av rätt till riksfärdtjänst liksom avseende vilket färdmedel som den enskilde kan resa med.

Huvudregeln är att personligt förskrivna hjälpmedel som behövs under själva resan får tas med. Om den enskilde dessutom har behov av andra personligt förskrivna hjälpmedel under vistelsen, får dessa tas med om de inte påverkar valet av färd sätt. Om det däremot innebär att ett dyrare färd sätt behövs ska dessa hjälpmedel i första hand lånas eller hyras av kommun eller landsting på resmålet. Icke personligt förskrivna hjälpmedel som den enskilde vill ha med på resan får tas med så länge det inte påverkar valet av färd sätt.

4.4 Medresenär

Medresenär får medfölja i taxi eller specialfordon i mån av plats. Medresenären betalar då samma egenavgift som den enskilde. Barn har rätt att medfölja på motsvarande villkor som gäller för resa med SJ.

5. Övrigt

5.1 Bagage

Riksfärdtjänst avser persontransporter med normalt bagage.

Se även

- Informationsbladet ”Till dig som behöver veta mer om riksfärdtjänst”
- Information på riksfärdtjänstens hemsida www.rft.se